

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

3 Vtrum Metaphysica sit vnæ tantum scientia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94135)

sua est, quod si obijcias, quia non potest scientia transgredi obiectum suum, sub eadem distinctione respondent, id verum esse de scientia, ut particularis scientia est: non verò ut communis ars. Verumtamen distinctio & responsio maiori indigent declaratione. Nam illa duæ rationes non distinguuntur ex natura rei in habitu Metaphysicæ, tanquam duæ partes eius in re ipsa distinctæ, sed solum consideratione, & præcisiua abstractione nostra per inadæquatos conceptus: nam Metaphysica non nisi ratione sui obiecti abstractissimi, & vniuersalissimi dicitur esse vniuersalis scientia, & principia vniuersalia tradere, ideoque posse alias scientias inuare: ergo non potest illa duo munera diuisim (ut sic dicam) seu per diuersas sui partes præstare, sed simul, dum suum obiectum proprium perfecte tractat, consequitur quidquid perfectionis habet super alias scientias, & confert omnem utilitatem, quam ad illas præstare potest: illa ergo partitio est tantum secundum rationem nostram. Igitur fieri non potest, ut Metaphysica transcendat rationem formalem sui obiecti, tam secundum vnam rationem, quam secundum aliam. Et confirmatur: nam si Metaphysica, ut esse dicitur vniuersalis, transcendit abstractionem suam, & in rebus materialibus, quatenus tales sunt, versatur: ergo in hoc nullum habet terminum, aut limitem, sed ad omnia obiecta aliarum scientiarum secundum omnes rationes eorum descendit, & sic incidit in omnia incommoda, quæ contra alias sententias intulimus. Sequela vero patet, tum quia si ex ratione formali obiecti non assignatur talis terminus, non est unde assignetur: tum quia si Metaphysicus attingit proprium obiectum Philosophiæ, v. g. ut constituat illud, etiam attingeret omnium scientiarum obiecta, & in ipsa Philosophia oporteret omnes species naturalium entium contemplari, ut si forte plures sunt Philosophiæ, earum obiecta secernat, si verò est vna, quomodo ex tot rebus vnum eius obiectum conflectur, declararet.

XXIV.

Existimo ergo, Metaphysicam sub nulla ratione consideratam transilire propriam rationem formalem sui obiecti, nec attingere materialia, nisi concernendo aliquo modo abstractionem suam: nec denique esse vniuersalem, aut deferuere ad alias scientias, nisi sub ea ratione, qua perfecte exhaurit obiectum suum. Ut autem hoc declarem, dico in primis, Metaphysicam non attingere rationem substantiæ materialis, & alias similes, quæ sine materia non reperiuntur, nisi quatenus illarum cognitio propria necessaria est ad tradendas generales diuisiones entis in decem summa genera, & alias similes, usque ad propria obiecta aliarum scientiarum præscribenda: hoc enim munus proprium est huius scientiæ, ut sumitur ex 6. 7. & 8. Metaphysicæ, & quia ad nullam aliam scientiam hoc pertinere potest, ut per se facile constat. Item, quia sine his diuisionibus non posset Metaphysica suum obiectum exacte cognoscere, nec secundum communem rationem entis, quæ cum analogia sit, non satis distinctè cognoscitur, non distinguendo modos, quibus contrahi potest, neque secundum eas proprias & speciales rationes, quæ à Metaphysica per se & exacte contemplandæ sunt, quia non potest has rationes perfecte attingere, nisi ab alijs eas separet ac distinguat.

XXV.

Secundò dicitur, quoniam rationes vniuersales, quas Metaphysica considerat, transcendentales sunt, ita ut in proprijs rationibus entium imbibantur, hinc fieri, ut dum Metaphysicus attingit nonnullos gradus entium, quæ materiam includunt, ut ab illis separet ceteros gradus, qui ad se directe & per se pertinent, de illis abstracte consideret rationes & proprietates, quæ communes sunt entibus abstractis à materia, & ipsis etiam materialibus entibus, etiam ut talia sunt, specificatiuè conueniunt. Ut, verbi gratia, distinguit Metaphysica substantiam in ma-

terialem & immaterialem, vel ut substantiam immaterialem propriam rationem & considerationem assumat, vel, quia ad scientiam pertinet proprias partes sui obiecti aliquo modo considerare, ut dicitur primo Posteriorum capite 23. Tradita autem huiusmodi diuisione, substantiam immaterialem per se & directe considerat, omnia in vniuersum tractando, quæ de illa cognosci possunt: substantiam autem materialem non ita contemplatur, sed solum quatenus necesse est ad distinguendam illam à substantia immateriali, & ad cognoscendum de illa omnia Metaphysica prædicata, quæ illi ut materialis est, conueniunt, ut, verbi gratia, esse compositam ex actu & potentia, & modum huius compositionis, & quod sit quoddam ens per se vnum, & similia.

XXVI.

Tertio in forma ad argumentum responderetur, ideo Metaphysicam non considerare in particulari omnia entia, quia non transcendit propriam abstractionem sui obiecti: gradus autem quoddam genericos considerare, qui attingunt materiam, non omittendo suam abstractionem, tum quia illosmet abstrahit à materia, quatenus est subiecta motui & sensui, solumque considerat illos secundum communes rationes actus, seu formæ, & potentia, & similes tum etiam, quia solum indirectè attingit proprias rationes eorum in ordine ad propriam abstractionem, scilicet, ut declararet quomodo in eis reperiatur communia & transcendentia prædicata, & quomodo ab eis distinguantur alij gradus, vel genera, quæ vere ac secundum rem ab omni materia abstrahunt. Et hoc quod Aristoteles 4. Metaphysicæ textu quinto, significauit, cum dixit, *Philosophi est de omnibus possibile: si enim non Philosophi, quæ erit, qui considerabit: si idem Socrates, & Socrates si dicit, aut si vnum vni contrarium, &c.* Philosophiam enim per antonomasiam vocat Metaphysicam, ad quam dicit pertinere considerare diuersitatem rerum in communi, quia idem & diuersum sunt passionibus entis: & hoc declarat prædicto exemplo, quod affectandæ fortassis obscuritatis gratia in quodam indiuiduo posuit, cum constet scientiam non descendere ad indiuidua ex primo Poster. cap. 7. & lib. 3. Metaphysicæ cap. 13.

Quantum argumentum est reuera difficile; attingit enim difficultatem de scientiæ vnitatem, qualis sit, quæ non potest hoc loco exactè tractari; attingemus tamen illam breuiter scilicet sequente.

XXVII.

S E C T I O III.

Vtrum Metaphysica sit vna tantum scientia.

Explicato obiecto Metaphysicæ, facile erit eius essentialem rationem exponere: quoniam vero essentia & vnitates rei, vel sunt idem, vel intrinsecè coniuncta, ideo simul explicanda est eius vnitates, præsertim quia sermo est de vnitatem specificam, nam de numerica nulla est quaestio, cum constet in diuersis multiplicari hanc scientiam secundum numerum, sicut & reliqua accidentia. In eodem autem certum est non multiplicari in ordine ad eandem res, an vero respectu diuersarum ipsa etiam distinguatur, & consequenter in eodè subiecto multiplicari possit, pendet ex priori quaestione de vnitatem eius specificam seu essentiali. Quoniam vero hæc vnitates per genus & differentiam declaratur rectè, eo quod species ex genere & differentia constat, ideo supponimus id, quod certum ac per se notum est, Metaphysicam esse verè ac propriè scientiam, ut Aristoteles in principio Metaphysicæ, & alijs innumeris locis docuit, & constat ex definitione scientiæ, quæ ex 1. Poster. & 6. Ethicorum cap. 3. sumitur, scilicet, quod sit cognitio seu habitus præbens certam ac euidentem cogni-

Metaphysica
ca vere ac
propria scientia.

cognitionem rerum necessariarum per propria earum principia & causas, si sit scientia perfecta & à priori. Hæc autem omnia in hac doctrina inueniuntur, quantum est ex vi & ratione obiecti eius: & ideo non est dubium quin hæc sit in se scientia, quamvis fortasse in nobis non semper, vel non quoad omnem statum vel perfectionem scientiæ assequatur. Constat ergo hanc scientiam contineri sub genere scientiæ. Imò ex dictis facile constare potest contineri sub genere speculatiue scientiæ, vt Arist. dixit, 1. Metaph. c. 2. & lib. 2. c. 1. quia circæ res maxime speculatiuas & quæ ad opus non ordinantur, versatur, vt inferius commodius declarabimus attributa huius scientiæ explicando. Deinde constat ex dictis hanc scientiam esse essentialiter distinctam à reliquis scientiis speculatiuis ac realis, vt sunt Philosophia & Mathematica: unde sit etiam consequens habere illam, vt sic unitatem aliquam, ratione obiecti à nobis explicari. Sub qua ratione definiri potest, Metaphysicam esse scientiam, quæ ens in quantum ens, seu in quantum à materia abstractit, secundum esse contemplatur.

Difficultas ergo in præsentī tractanda superest, an hæc unitas sit generica, vel specifica, & consequenter, an illa differentia, quæ sumitur ex habitudine ad obiectum adequatum à nobis expositum, sit subalterna, ita vt sub ea possint plures specificæ designari, vel potius sit vna indiuisibilis atque vltima. Multi enim priori modo de illa existimant: quorum sententia suaderi potest, primo quia in obiecto à nobis constituto abstractiones variae possunt assignari: inprimis enim est illa duplex abstractio à materia secundum esse aut necessario, aut permissiuè tantum, quæ videtur sufficiens ad variandum secundum speciem obiectum scibile, vt sic, & consequenter scientiam. Rursus inter res, quæ necessario existunt sine materia, videtur, vt minimè valde diuersa abstractio Dei, qui est omnino purus actus, & ab omni etiam Metaphysica compositione abstractit, ab abstractione aliarum intelligentiarum, quæ licet materia careant: compositæ tamen sunt, eisque attributa longè diuersa conueniunt. Possunt ergo sub generali Metaphysicæ unitate tres saltē scientiæ specie distinctæ constitui. Vna quæ versetur circa ens in quantum ens, & ad summum descendat ad communes rationes substantiæ, & accidentis, & ad nouem genera quæ sub illo continentur, secunda quæ intelligentias creatas: tertia vero, quæ solum Deum contempletur: Nam sicut in eo solo naturalis beatitudo consistit, ita videtur danda scientia naturalis, quæ secundum vltimam & specificam rationem suam Deum solum attingat. Neque fortasse deerit, qui in plura membra hanc scientiam partiatur, iuxta diuersos gradus abstractionis in ipsis communibus rationibus entis in quantum ens: vel substantiæ in quantum substantia, & sic de aliis.

Secundo principaliter argumentor in hunc modum, quia si hæc scientia est vna, maxime quoad habitum iudicatum, qui in mente relinquitur ex actibus eius: Nam species intelligibiles, quibus hæc scientia vtitur, certum est esse quamplurimas, & non vnā tantum: similiterque constat actus eius esse varios & multiplices, non solum numero, sed etiam specie differentes: Quis enim dubitaret diuersum esse actum, quo iudicamus, omne ens esse vnum, seu unitatem esse passionem entis, & quo iudicamus: intelligentias esse immortales, vel aliquid simile? Si ergo unitas specifica in Metaphysica excogitari potest, solum est quoad habitum iudicatum: Sed in eo etiam constitui non potest: Ergo in nullo esse potest: Probatur minor, quia si ille habitus est vnus speciei, vel est omnino simplex in sua entitate secundum ordinem ad obiectum (omissa pro hunc compositione, si qua est, per solam intensiōem: aut radicationem in sub-

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

iecto) vel est qualitas composita: Neutrum autem dici posse videtur. Primum probatur, quia cum habitus Metaphysicæ ad varia iudicia, & de rebus distinctissimis inclinēt, vt sit ipsis actibus, quasi commensuratus, non videtur posse per vnā & eandem simplicem qualitatem ad omnes illos inclinare, seu omnes efficere.

Quod secundo ita declarat, quia habitus Metaphysicæ primo acquiritur per vnum actum circa vnum obiectum, verbi gratia, circa hanc conclusionem: *Omne ens est verum*, vel etiam similem, deinde per alios actus augetur & extenditur ad alias conclusiones valde diuersas, in quo augmento necesse est aliquid realitatis vel entitatis illi addi, quia impossibile est intelligere augmentum reale sine additione reali. Hæc autem additio non potest esse sufficiens per modum intensiōis solius, quia hoc augmentum non tantum est ex diuersa participatione subiecti secundum maiorem & maiorem radicationem ipsius formæ in ipso, sed est ex parte ipsiusmet habitus per maiorem extensionem ad obiectum: ergo requiritur additio ex parte ipsiusmet habitus, quatenus ei aliquid additur, quo nouum obiectum, seu nouam conclusionem respiciat, vt aperte docuit Diuus Thomas agens de habitibus in communi, 1. 2. quæstione 52. articulo primo & secundo. Non potest ergo huiusmodi habitus esse omnino simplex, vt respicit totam latitudinem sui obiecti. Quod vero neque compositus esse possit, & tamen esse vere vnus in specie, probatur primo, quia id, quod primo acquiritur in habitu per actus vnus speciei, & quod additur per actum specie distinctum, sunt etiam inter se specie distincta: ergo non componunt vnum habitum secundum speciem. Antecedens patet, tum quia actus quibus illi generantur, sunt specie distincti, tum etiam, quia inclinant ad similes actus specie distinctos: tum præter ea, quia non est maior ratio distinctiōis inter actus ipsos secundos, quam inter inclinationes, quæ per modum actus primi manent, ad similes actus inclinantes, iis, quibus genitæ sunt, & consequenter commensuratur, & proportionatur ipsis, tum denique, quia si non esset distinctio specifica inter illa duo, nec numerica esset necessaria, sed sufficeret augmentum per modum intensiōis. Consequentia autem prior probatur, quia ex duabus qualitatibus specie distinctis non potest vna qualitas, & vnus speciei componi.

Responderi potest, illa duo non distingui specie totali, sed partiali, ideoque posse qualitatem integram, simpliciter vnā ex eis componi tanquam ex partibus heterogeneis. Sed contra, nam interrogo qualis sit hic compositionis modus, nam, aut est per veram & realem vnionem illarum qualitarum (quæ dicuntur partiales) non tantum in eodem subiecto, sed etiam inter se, vel est solum per adunationem in eodem subiecto. Neutrum dici potest, nam primum non videtur satis posse intelligi, aut explicari: nam interrogo qualis sit illa vnio. At enim est per immediatam coniunctionem vnus cum alio, & hoc non, quia talis vnio non interuenit, nisi inter ea, quæ se habent, vt potentia & actus, vel vt forma & materia, accidens & subiectum, terminus & res terminabilis: nullo autem ex his modis illa duo inter se comparantur, vt per se constat, quia vtræque respicit per se suum obiectum, & non requirit aliam, vt ab ea terminetur, vel a seipso. Vel vniuntur per modum cuiusdam continuationis in aliquo termino communi, vt creduntur vniiri gradus intensiōis: & hic modus vnionis etiam est intellectu difficillimus. Primum quidem, quia oportet assignari aliquem indiuisibilem terminum, in quo illa duo vniantur. Quod tamen non videtur posse fieri, quia ille terminus etiam debet respicere aliquod obiectum: nullum est autem ad quod possit tendere, quia nec simul tendit in vtrumque obiectum illorum partialium habituum

B 2

habituum seu actuum, per quos geniti sunt, neque est vlla ratio, ob quam magis tradat in vnum, quam in aliud: nec fingi potest nouum obiectum, in quod tendat, cum nullum aliud fuerit per actus cognitum seu iudicatum. Tertio quia in actibus non potest requiri talis vnio, neque talis indiuisibilis terminus in quo vniantur: alias omnes actus scientiæ Metaphysicæ possent in vnum coalescere, & realiter vniri, quod est intelligibile: ergo neque in habitu est talis vnio, quia non potest aliquid esse in habitu, quod non fuerit in actibus: Si autem actus non habent inter se vnionem, non habent vnde, vel quo illam efficiant. Et hæc rationes procedunt, etiam si illi duo particulares habitus fingantur esse eiusdem rationis & speciei. Si autem specie differunt, addi potest quarta ratio, scilicet, quia ea, quæ differunt specie, non possunt per se esse continua, neque habere proprium terminum communem.

Tandem si propter has rationes dicatur, illas qualitates solum componere vnum habitum per adunationem in eodem subiecto, sequitur primo, non esse veram vnitatem in hac scientia, sed tantum per accidens ratione subiecti, maxime, si (vt videtur probabilius) qualitates illæ specie distinguuntur. Sequitur secundo eadem ratione ex omnibus habitibus scientiarum componi vnam scientiam per adunationem in eodem subiecto.

VI. Duæ difficultates seu quæstiones tanguntur in argumentis propositis. Prima est propria & specialis huius loci, an Metaphysica sit vna scientia specie, nec ne. Secunda est generalis & eiusdem rationis in omnibus scientiis & fere in omnibus habitibus acquisitis, an sint simplices qualitates, vel compositæ secundum extensionem ad obiecta.

VII. Circa priorem partem, quæ est propria huius loci, aliqui sentiunt, Metaphysicam non esse vnam scientiam specie, sed genere, & ad minus continere sub se tres illas species prædictas, scilicet de Deo, qui omnino abstrahit à materia, & ab omni vestigio materiæ, vt existimari potest omnis compositio: item ab omni mutatione & vicissitudine, & de intelligentiis creatis, quæ neque abstrahunt ab omni compositione, neque ab omni mutatione, tum locali, tum intellectus & voluntatis; Abstrahunt tamen intrinsece & essentialiter à materia & motu Physico, & de ente, quod solum permisiuè abstrahit à materia secundum esse: Neque est hoc contra diuisionem scientiæ speculatiuæ datum ab Aristotele in Physicam, Mathematicam, & Metaphysicam, quia illa non est diuisio in vltimas species, sed subalternas, vt constat de Mathematica, quæ plures scientias sub se continet.

VIII. Nihilominus asserendum est eum communi sententia, Metaphysicam simpliciter esse vnam scientiam specie. Hæc enim videtur clara mens Aristotelis in toto procemio, seu capite primo & secundo, libro primo Metaphys. vbi semper de hac scientia, tanquam de vna specie loquitur, eiq; tanquam vni & eidem attribuit nomina & attributa, quæ partim illi conueniunt, secundum quod versatur circa Deum & intelligentias: Sic enim vocatur Theologia, seu scientia diuina, & prima Philosophia: partim vt versatur circa ens in quantum ens, & prima attributa, & principia eius, quæ ratione dicitur scientia vniuersalis, & Metaphysica: *Sapientia* autem vocatur quatenus hæc omnia complectitur, & prima principia, primasque rerum causas contemplatur. Item in libro quarto, vbi ex professo tractare videtur de obiecto huius scientiæ, dicit illam esse vnam, & considerare omnia, quæ à materia sunt secreta. Vnde in discursu & modo tradendi hanc doctrinam, satis indicat eam esse scientiam vnam in specie, & sæpe indifferenter ait ens in quantum ens, esse adæquatum obiectum huius scientiæ, eiusque præcipuam partem esse substantiam, vel simpliciter, vel immaterialem, ac

primam, vt patet ex lib. 4. cap. 2. & 3. & lib. 7. cap. 1. & lib. 12. in quo de Deo & de intelligentiis cognitionem tradit, eamque dicit esse præcipuam huius doctrinæ partem, ad quam quodammodo ceteræ ordinantur. Ac denique lib. 6. cap. 1. & lib. 11. capite 6. abstractionem à materia secundum esse constituit vt adæquatam rationem formalem sub qua obiecti huius scientiæ. Si autem distincta esset scientia, quæ ageret de ente, vt ens est, ab ea, quæ tractat de ente immateriali, & re ipsa à materia separato, illa prior non participaret propriè ac perfectè huiusmodi abstractionem, neque ageret de primis rerum causis, neque alia haberet, quæ Aristoteles Metaphysicæ tribuit: & hoc fere argumento concludit D. Thom. 1. 2. quæst. 57. art. 2. sapientiam naturalem tantum esse vnam, cum habitus aliarum scientiarum plures sint, vbi necesse est loqui de vnitæte specifica: nam secundum genus, cum aliæ scientiæ vnitatem habent: hæc autem sapientia non est Metaphysica: nec potest dici sapientiam vocari solum eam partem, seu scientiam vltimam Metaphysicæ, quæ de Deo agit, quia illa præcisè sumpta non considerat prima principia communia omnibus scientiis, neque illa corroborat & confirmat, quod ad sapientiam spectat: sicut e contrario pars illa prior Metaphysicæ, quæ agit de ente vt sic, per se sola non considerat omnes altissimas causas, & ideo etiam illa præcisè sumpta non habet propriam rationem sapientiæ: oportet ergo, vt vna & eadem scientia hæc omnia complectatur. Et hoc ipsum docuit idem D. Thom. sup. citata loca Aristotelis, & præcipue in prologo Metaphysicæ, idemque sentiunt reliqui expositores antiqui & moderni.

Ratio vero huius sententiæ est, quia nullum est sufficiens fundamentum ad hæc scientiarum multiplicationem: & alioqui omnia ea, quæ in hac scientia tractantur, ad eam sunt inter se connexa, vt non possint commodè diuersis scientiis attribui. Eò vel maxime, quod ratione eiusdem abstractionis omnia conueniunt in eadem ratione scibilibus: Nam licet Deus, & intelligentiæ secundum se consideratæ, videantur altiori quodam gradu & ordine esse constitutæ, tamen prout in nostram considerationem cadunt, non possunt à consideratione transcendentium attributorum coniungi. Vnde etiam confirmatur: nam perfectæ scientia de Deo & aliis substantiis separatis tradit cognitionem omnium prædicatorum, quæ in eis insunt: Ergo etiam prædicatorum communium & transcendentium. Neque est eadem ratio de inferioribus scientiis, verbi gratia, Philosophia, quæ licet consideret de materiali substantia, non tamen propterea contemplatur prædicata communia, & transcendentia, quæ illi etiam insunt, quia cum illa sit inferior scientia, non potest ascendere ad abstractiora & difficiliora prædicata cognoscenda, sed per altiore scientiam cognita supponit. At verò scientia de Deo, & intelligentiis est suprema omnium naturalium, & ideo nihil supponit cognitum per altiore scientiam, sed in se includit quidquid necessarium est ad sui obiecti cognitionem perfectam, quantum per naturale lumen haberi potest: eadem ergo scientia, quæ de his specialibus obiectis tractat, simul considerat omnia prædicata, quæ illis sunt cum alijs rebus communia, & hæc est tota Metaphysica doctrina: est ergo vna scientia.

Atque ex his satisfactum est primæ rationi dubitandi in principio positæ: declaratum est enim, quo modo illa abstractio à materia secundum esse, quæ permisiua dicitur, vel necessaria: non variet speciem rationem obiecti scibilibus, tum propter nostram connexionem talium rerum & prædicatorum inter se, præsertim in ordine ad cognitionem, tum etiam propter eundem ordinem doctrinæ, & certitudinis. Denique, quia illa diuersitas abstractionis solum

IX.

X.

Ratio: præma dubitandi respondetur.

est secundum diuersos conceptus rationis, quæ diuersitas sola per se non sufficit ad diuersam scientiæ constituendam, nisi alia maior ratio distinctionis occurrat. Alioqui quot sunt communia prædicata abstrahibilia ab inferioribus: tot essent scientiæ multiplicandæ, & quot essent rerum species, tot etiam essent scientiæ specie differentes, quod communiter non admittitur.

Metaphysica
causæ
habitus.

Ad secundam dubitandi rationem non possumus in hoc loco ex professo satisfacere, quia ut dixi, quæstio, quæ ibi tangitur, communis est omnibus scientiis, & fortasse inferius tractando de qualitate, eam examinabimus. Nunc breuiter dico, difficultum mihi videri velle defendere habitum Metaphysicæ esse, aut vnam simplicem qualitatem, aut ita compositam, ut ex variis partialibus entitatibus, vera ac reali vniione inter se vnitis consurgat, quam difficultatem satis ostendunt, quæ in illo argumento propolita sunt. Quare facilius dici videtur huiusmodi scientiam includere partiales qualitates, seu habitus, qui vnam scientiam componere dicuntur non sola aggregatione per accidens in eodem subiecto, cui inhaerent, sed subordinatione aliqua ac dependentia, quam inter se habent per ordinem ad idem subiectum, circa quod versantur: non enim necesse est in omnibus rebus eundem ordinem vnitatis inueniri. Quod si quis inquirat, quisnam sit iste ordo subordinationis & dependentiæ: responderi potest consistere in habitudine ad idem obiectum, quod licet res varias complectatur, & diuersas proprietates habeat, quæ de illo demonstrantur, ita tamen inter se sunt connexæ, ut harum cognitio ab illis pendeat, & sese mutuo in cognitione inuenit sub eadem ratione & modo scientiæ, ac doctrinæ. Sed hæc res, ut dixi, magis accuratam postulat inquisitionem ac disputationem suo loco tradendam.

SECTIO IV.

Quot sint huius scientiæ munera, quis finis, quæue utilitas?

I.

Explicatio obiecto, & essentia huius scientiæ, oportebat nonnihil dicere de causis eius: sed quoniam de materiali, formali, & efficiente nihil proprium ac peculiare dicendum occurrat, ideo solum dicemus de causa finali. Materialis enim causa huius scientiæ non est alia, nisi subiectum eius, quod constat esse intellectum, nisi quis velit materiam circa quam ad materiale causam reuocare: illa autem materia non est alia, præter obiectum scientiæ, de quo satis dictum est. Rursus cum ipsa scientia forma quædam sit: non habet aliam causam formalem propriam, sed habet essentiam suam, seu rationem formalem, habet etiam obiectum, quod quatenus speciem tribuit rationem quandam formæ habere dicitur, saltem extrinsecus. Denique cum hæc scientia acquisita sit, per proprios actus, tanquam per proximam causam efficientem sit, in quo nihil speciale habet præter ea, quæ communia sunt cæteris habitibus acquisitis. Igitur solus finis & munus huius scientiæ explicanda supersunt: hæc enim duo ita in præsentia coniuncta sunt, ut vnum potius esse videantur: est autem hæc scientia quoad habitum propter suam operationem, quam proxime elicit: hoc enim commune est omni habitui, neque aliquid in particulari habet habitus huius scientiæ: quod noua declaratione indigeat. De ipsa vero operatione, seu actu huius scientiæ explicandum est qualis sit, & quem finem habeat, & inde constabit, quænam fuerit huius scientiæ necessitas, vel utilitas.

Quæ sit materialis causa Metaphysicæ.

Quæ forma sit.

Quæ efficiens.

II.

Quis finis Metaphysicæ.

Dico ergo primo, finem huius scientiæ esse veritatis contemplationem propter seipsam. Ita docet Aristotel. 12. Metaph. cap. 2. & lib. 2. cap. 1. vbi id pro-

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

bat primo à priori, quia ea scientia maxime est propter veritatis cognitionem, & propter seipsam, quæ de primis rerum causis, & principiis, & de rebus dignissimis considerat: huiusmodi enim res aptissimæ sunt, ut sciatur, & earum cognitio maxime expectabilis est, sed hæc scientia versatur in cognitione altissimarum rerum & causarum, ut constat ex his: quæ de obiecto illius diximus: ergo hæc scientia maxime est propter se, & propter veritatis cognitionem. Secundo, quia hæc scientia non inquit veritatis cognitionem propter operationem: ergo propter seipsam: non est enim inter hæc inuenire medium. Antecedens autem probatur ab Aristotele duplici signo: vñ est, quod homines propter admirationem & causarum ignorantiam hanc scientiam inuenire cœperunt: ergo propter cognitionem, & non alterius operis gratia, eam inquisierunt. Secundum signum est, quia homines, cum eis omnia ad hanc vitam necessaria suppetere, hanc scientiam inuestigauerunt: non ergo propter alium vsum, sed ad expellendam ignorantiam, atque adeo propter ipsam veritatis cognitionem, eam inquisierunt. Tertio nos id probare possumus, quia scientia, quæ cognitionem ordinat ad operationem, proxime disputat de rebus operabilibus ab homine: hæc autem scientia non tractat de huiusmodi rebus, sed de nobilissimis entibus, & de vniuersalissimis rationibus entis, & maxime abstractis.

III.

Sed si quis recte consideret, tam assertio posita, quam ea, quæ ex Aristotele in eius confirmationem adduximus, communia sunt omnibus speculatiuis scientiis, & maxime naturali Philosophiæ, & ita ex dictis rationibus recte infert Aristoteles hanc scientiam speculatiuam esse, & non practicam, quia proxime non ordinatur ad opus, sed sistit in veritatis cognitione, quod (ut dixi) commune est vniuersæ naturali Philosophiæ, ut ergo in assertione posita proprius finis huius scientiæ declaratur, subintelligere oportet eam esse propter cognitionem earum veritatum, quæ de ipso ente ut tale est, & de rebus, quæ secundum esse abstrahunt à materia, demonstrari possunt. Atque ita proprius finis eius est declarare naturam, proprietates & causas entis in quantum ens, & partium eius, quatenus secundum esse à materia abstrahunt.

IV.

Atque hinc colligitur prima necessitas seu utilitas huius doctrinæ, nimirum, ut perficiat intellectum secundum se (ut sic dicam) & propter perfectissimas res, rerum rationes cognoscendas. Intellectus enim humanus licet in corpore sit, & ideo ministerio sensuum & phantasmatum indigeat, tamen secundum se spiritualis est, & vim habet omnes, etiam spirituales & diuinas percipiendi, propter quod, quodammodo diuinus, appellatus est ab Aristotele, lib. 1. de anima, text. 82. Philosophia igitur naturalis videtur intellectum perficere, prout vitur sensibus, & circa sensibilia versatur. Mathematicæ vero scientiæ illum videntur perficere, prout aliquo modo abstrahit ab externorum sensuum experimento, cum dependentia tamen ab imaginatione, seu phantasia. Hæc autem doctrina intellectum illustrat secundum se, abstrahens, quantum in corpore fieri potest à sensibus, & phantasia, & res spirituales, ac diuinas contemplans, rationesque ac principia omnibus rebus communia, & generalia attributa entium, quæ à nulla inferiori scientia considerantur.

Secundo vero addendum est scientiam Metaphysicæ, non solum propter seipsam esse conuenientem, sed etiam ad alias scientias perfectè acquirendas esse valde utilem. Hæc assertio sumitur ex Aristotele. 1. Metaph. cap. 2. & lib. 3. cap. 2. vbi inter alias conditiones sapientiæ ponit, quod reliquæ scientiæ illi ministrent, ipsa vero alijs præsit, eisque (ait Aristot.) præcipiat non imperio practico, quod ad prudentiam potius, vel morales scientias spectat, sed directione speculatiua, & subdit huiusmodi esse Metaphysicam, respe-

B 3